

سالمین پبلیکیشن "تاک-11، سال-2019

بلوچی ردانک ءِ دیمروئی ءِ سید ہاشمی ءِ کرد

شکیل احمد

ایم فل اسکالر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

ڈاکٹر رحیم بخش مہر، اسٹنٹ پروفیسر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان

**Abstract:**

*The beginning of modern Balochi prose is related to Syed Hashmi. Syed Hashmi is the first writer, who paved the way for the Baloch writers to write down Balochi prose. He is considered to be the founder of modern Balochi prose, letter writing, translation, aphorism and fiction etc. Syed Hashmi introduced the Balochi prose in Radio Pakistan Karachi. Syed Hashmi was a key contributor to the monthly magazine Balochi magazine 'sarchammag'.*

*This paper encompasses the literary contributions of Syed Zahoor Shah Hashmi in the Balochi prose writing.*

گچین لبریری، فارسی، وانگاہ، ردانک نیسی، روتاک، در شاندا ب، حلقہ ادب، سرچنگ

پچار:

بلوچی ردانک ءِ سنگی سفر گوں سید ہاشمی ءِ بندوک انت۔ بلوچی ردانک ءِ بندات ءِ دیمروئی ءِ سید ہاشمی ءِ مزین کردے است، آوقی عہد ءِ اولی نبشتہ کارانت کہ آئی ءِ جہد کرتگ کہ بلوچ نبشتہ کار شاعری ءِ ہواری ءِ ردانک ءِ نیمگ ءِ دلگوش گور بکننت پمیشکا آئی ءِ ردانک ءِ بازیں تہرانی تجربت کرتگ دانکہ نبشتہ کارانی ہب ءِ

## بلوچی ردانک و دیرونی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

واہگ اے نیمگ ء بہ تربت۔ بلوچی ردانک ء تہا سید ہاشمی ء سنگیجی ء نمدی ء رجائکاری ء نیمگ ء گام ایر کنگ انت، اے دو انجیں تہر بوتگ انت کہ آزمانگ ء ایشانی نیمگ ء کسے دلگوشی نہ داتگ۔

سید ہاشمی ء نمدی نویسی بلوچی ردانک ء تہا حصین ارزشتے داریت و ہدیکہ آئی ء رجائکاری بہر لبزانکی رجائکاری نہ انت آئی ء دو نیکر اہی کتاب رجائک کر تگ۔ سید ہاشمی ء ہنداتی ردانکی کارانی تہا ”سستنگیں دستونک“ ہو ارا انت اے تہر ء سنگیجی سید ہاشمی ء کنگ ایشی ء ہوار بلوچی گدار ء بنہشت سید ہاشمی ء ایر کنگ۔ سید ہاشمی ء بلوچی ردانک ء تہا نمدی نویسی، رجائکاری، آزمانکاری، گدار نویسی، گوشتن نویسی، نبشتانک نویسی ء ہوار دگہ بازیں تہرانی تجربت کنگ۔

سید ہاشمی بلوچی ردانک نویسی ء پیش اُردو ء بلوچی شاعری ء گوں ہمگر نچ بوتگ۔ چونہا چہ در کسانی لبزانک ء گوں آئی ء نزیکی بوتگ آئی ء واہجیں پت فارسی زبان ء مزنیں زانو گرے بوتگ پمشکہ آئی ء چہ لوگ ء فارسی، عربی ء اُردو ء کتاب پہ وانگ ء دست کپتنگ ء فارسی، عربی آئی ء واگجاہ ء ہم ونگ ہمے سبب ء 40 ء دہک ء گوں اُردو شاعری ء ہمگر نچ بوتگ بلوچی ء ہما و ہد ء شعر گنگ بنا کنت و ہدے آگوار ء چہ کراچی ء کیت ء اودا ریڈیو پاکستان کراچی ء گوں ہمگر نچ بیت، ۱۹۵۰ ء اُردو شاعری ء یلہ کنان ء بلوچی ء گوں ہمگر نچ بیت بلوچی ء شاعری ء بنا کنگ ء چہ آنوں گوں سنگینی ء بلوچی لبزانک ء تہا داتی گاماں ایر کنت ء دانکہ بیرانی ء ہمگر نچ بیت و ہدے آبلوچی ء شاعری بنا کنت ہمے و ہداں بلوچی ردانک ء تہا نچ وڑیں دلگوشی یے گندگ ء نیت گیشتریں نبشتہ کار شاعری ء وسیلگ ء وتی ازم ء در شانی ء کنگ ء بنت۔ سید ہاشمی ء اے و ہدے دو چیز ء سرا باز بزن بیت یکے بلوچی شاعری ء لبزانک ء ایندگہ زبانی اثر ء دومی نبشتہ کارانی ردانک ء راڈ لچار کنگ ہمے سبب ء ایک نیمگے بلوچی شاعری حاصل کن دستونک ء تہا انجیں بلوچی در شاندا بے کاریت کہ ایشی ء سبب ء بلوچی نوکیں شاعری پدا گوں کلاسیکل رنگ ء دروشم ء ہوار ذگریں ء پھکیں بلوچی ء بندوک بیت دومی بلوچی ء تہا ردانک نبیسی ء بنہشت ء

## بلوچی ردا تک دیرونی سید ہاشمیؔ کرد شکیل احمد

ایر کنت چہ ایشیؔ بلوچی شاعریؔ ہوار بلوچی ردا تک دیرونی کنت ؔ ردا تک ؔ بازیں تہرے بلوچی ؔ تہارواج  
گیپت۔ سید ہاشمیؔ چونہا ردا تک نبیسیؔ بندات چہ ریڈیو پاکستان کراچی ؔ بنا کنگ اودا آئیؔ اولی پر ؔ نمدی نبشتہ  
کر تک بلے چوشکہ آوہداں نبشتہ کار نمدیؔ رالبرانگی ؔ ردا کی تہرے سر پد نہ بوتگ انت پمیشکہ سیدوت ہم اے  
ہبر ؔ گشتیت کہ منی ردا تک نبیسیؔ بندات چہ رجانکاری ؔ گوشتن نویسیؔ بوتگ۔ سید ہاشمیؔ وتی ردا تک نویسیؔ  
بندات چہ رجانکاریؔ کر تک، اے ردا سید ہاشمیؔ بہائی مذہب عقائد ؔ یک گونڈیں مذہبی کتابے رجانک کر تک:

”ویسے نثری ادب یا نثری کتابوں کے چھوانے کا سلسلہ ۱۹۵۴ میں شروع ہوا  
اس کی ابتداء بہائی مذہب کے لوگوں کی مرہون منت ہے۔ ۱۹۵۴ء میں  
مجھے اس مذہبی فرقے کی ایک چھوٹی سی کتاب (صرف سو صفحے) کے بلوچی  
میں ترجمے کرنے کا موقع دیا گیا تھا۔ اور اسی سال چھپ کر بازار میں آئی۔ ہم  
کہہ سکتے ہیں کہ بلوچی جدید نثری ادب کے دور کی یہ پہلی کتاب  
ہے۔“ (ہاشمی، 1986:256)

ہے رنگ ؔ سید ہاشمی وتی اے رجانک ؔ ردا تک ؔ ایندگہ تہرانی نیمگ ؔ دلگوش ؔ گور کنت۔ آئیؔ  
یک کتابے کہ انورزم ؔ رنگ ؔ انت آئی نام "سستگیں دستونک" انت کہ اے کتاب ۱۹۵۷ء چاپ ؔ شنگ  
بوتگ۔

”اے گونڈیں کتاب ۱۹۵۴ء مارچ ۱۹۵۴ء سرجم بوت بہرن ؔ بلوچی ؔ بوگ ؔ بے  
ایتی ؔ رند من وتی باز جو انیں سگت واجہ بشیر احمد بلوچ (کراچی) ؔ نبشت آئی

## بلوچی ردا تک و دیروئی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

گو نمن دز مدت بوگ و وژد لیس دزوت دیم دات انت۔ من اے گو نڈیس  
کتاب و سستگس دستونک و نام پر گرت و دیم دات۔“ (ہاشمی، 2015:9)

سید ہاشمی و وئی سستگس دستونک ہم ۱۹۵۴ء نبشتہ گرتگ بزاں بہائی مذہبی عقائد و سستگس دستونک  
دوئیں یکیں زمانگ بیگ انت، بلے یک گپے سید ووت گیشیننگ وئی کتاب بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک  
جائزہ) و تہ و کہ منی ردا تک نویسی و بند ات اچ رجا نکاری و بو تگ اے کتاب سید و ردا تکی وومی کار انت کہ دیما کیت  
اے کتاب و بار و اصابا دشتیاری وئی کتاب ”سید ہاشمی شخصیت و فن“ و تہا کثیت:

”اگر ہم یہ کہیں بات زیادہ واضح ہو جائے گی کہ ”سستگس  
دستونک“ سید ہاشمی کی لکھی ہوئی وہ سچھے و مقفع نثر پارے ہیں جن میں  
انہوں نے فلسفیانہ خیالات کو اختصار و ایجاد کی طرح پیش  
کیے“ (دشتیاری، 2006:105)

سید ہاشمی و اے کتاب ”سستگس دستونک“ سے بہر و بہر کنگ بو تگ اولی بہر و تہا دستونک، وومی و پتو  
و سیمی و مسکین ڈگار و نام داتگ۔ بلوچی ردا تک و تہا ”سستگس دستونک“ و رجا نکاری و ہوار آئی و مستریں کار  
بلوچی ردا تک و کہسی لبز انک و بگیج و آئی و دیم و برگ انت، چوشکہ بلوچی آزمانک و اولی کتاب سید ہاشمی  
و ”میر گند“ انت، اے پے بلوچی و نوکیں تجربت و نہ انت و نیکہ آئی و وئی آزمانکانی تہ و نوکیں تجربت و تکنیک  
کار مرد کرتگ آئی و آزمانکانی کہس لس رنگ و روایتی انت، آہانی تہ و تکنیک و ازم و نوکیں تجربتے نیست بلے بلوچی  
آزمانک و بن دپتر و یک گیشی و حساب و آئی و آزمانکی کتاب زانگ بیت بلوچی و بنداتی آزمانک نویسانی رم و  
شمار بیت بلے آئی و اے تک و جوانیں رنگ و دگوشی نہ داتگ آئی و اولی آزمانک ”گاریں کلدار“ و نام و چاپ و

## بلوچی روانک و دیر وئی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

شنگ بوتگ ایسیء ابید تاک ء ماہتا کانی تھا آئی ء دگہ چوشیں آزمانک گندگ ء نیت، سید ہاشمی ء آزمانک پہ بلوچی  
ء بس یک لیکہ یے ء ردء نبشتہ کرتگ دانکہ بلوچی لبرزانک اے تک ء پدمنتگ مہ بیت ء بلوچی شاعری ء وڑء  
آزمانک ہم دیر وئی کرتگیں تہرے ء وڑازندگ بہ بیت اے ردء آنبشتہ کنت:

”مراد اش انت کہ آرم ء وانگی کہ یکنل ء پم ء ہاتر ء نبشتگ بہ بیت دینگاماں  
بلوچی ء چاپ نہ بوتگ پمیشکا من گوشت کناں کہ اے ”میر گند“ بلوچی ء  
انوکیس دور ء بنگیجی وانگی انت کہ ماں رم ء نیسگ بوتگ۔

من چوش رَمکار ء آزمانکارے نیاں بلے پے امیت ء اے وانگی نبشتگیں پہ  
دگہ رَمکار ء آزمانکاراں اے یک سکینے بہ بیت“ (ہاشمی، 2016:7)

سید ہاشمی ء کتاب ء پیشکال ء ہم اے ہر پد ر کرتگ کہ اے کتاب ء نویسگ ء نیون ہمیش انت کہ بلوچی  
شاعری ء تھا بازیں کتاب چاپ ء شنگ بوتگ انت بلے روانک ء ہج رنگیں کتابے دیمانہ اتلگ پمیشکا من جہد  
کرتگ اے وانگی نبشتگ بلکیں پہ رم کار ء آزمانکاراں یک سکینے بہ بیت امیت انت کہ بازوٹ دگہ یک رم ء  
وانگی یے ہم شے دستان بہ بیت۔ اے کتاب ء گیشتریں کہ میر گند ء چپ ء چاگرد ء انت کہ کہانی بنکی کارست  
انت۔ میر گند وتی زمین ء مردماں چہ دور نشتگیں مردے کہ آئی ہر سہت ء دمان وتی زمین ء مردمانی یات کاینت ء  
ہے حیا لال بے حیا ل کنگ ء ہاتر آساز ء زمیل گوش داریت ء وتی دوستاں کاگد نبشتہ کنت اے آزمانکائی کہ  
گیشتر گوں راستیں زند ء نزکی کنت، بلے ایسی ء تھا دو انچیں آزمانک انت کہ ایند گراں چہ جتان  
یکے ”راجواہ“ ء دومی ” درد انت کہ ہچوں نہ گشت“ انت اے آزمانکائی سر حال چاگرد ء تھا حقیقت نگاری ء

## بلوچی روانک و دیرونی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

گوں گیشتر نزیک انت۔ صبا دشتیاری اے دوئیں کہہاں ابید ایند گراں آزمانک شمار نہ کنت آئی و رد ایند گہ  
درائیں کہ آزمانک نہ انت بگندے آزمانک و چہ گیشاہانی تہا نبشتانک و چہرگ گندگ بیت:

”ان مضامین میں میر گند ایک بنیادی کردار ہے جس کے توسط سے مختلف  
کہانیاں بیان کی جاتی ہیں اس طرح ہر تحریر دوسری سے منسلک دکھائی دیتی  
ہے۔ لیکن اس پوری کتاب میں محض دو ایسے مضامین ہیں جن کو جداگانہ  
طور پر ہم افسانے قرار دے سکتے ہیں۔ ان میں ایک ”راجواہہ“ اور  
دوسرا ”دردانت کہ ہچوں نہ گشت“ ہے۔ اور یہ دونوں مضامین بھی فنی  
طور پر سقم سے مبرا نہیں۔ باقی تمام مضامین محض نثر پارے ہیں۔ جنہیں  
کسی بھی خاص صنف ادب کے دائرے میں معین نہیں  
کیا جاسکتا“ (دشتیاری، 2006:78)

بلوچی روانک و گدار و ہشت سید ہاشمی و ایر کنگ۔ بلوچی و اولی گدار ”نازک“ انت سید ہاشمی نازک و  
پیش لبز و نبشتہ کنت کہ نازک و کہ اولی سرا بیست تاکدیمانی سرا بوتگ و یک آزمانک و کہ نے ات و اے کار  
۱۹۵۸ و ۱۹۵۹ و بوتگ، وہ سال و رند سید ہاشمی پد ایشی و چاریت آئی و دل و بیت کہ ایشی و مزن بکناں۔

”ماں رَم امبار و یکے ہے ”نازک“ ات۔ اے بیست تاکدیمانی آزمانک یا  
داستانے ات کہ سال ۱۹۵۸ یا ۱۹۵۹ و نبشتگ ات۔ و اٹوں ۱۹۶۹ ات، چہ وہ  
سالے دراجیں مدت و رند کہ من پد ایک چمے چارات، گوشے زانان دل و

## بلوچی ردانک و دیروٹی و سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

یک نوکیں دوستی یے پہ ایٹی و چست بوت و لوٹ اتوں کہ کمیں ایٹی و ذراج  
تر و مستر بکناں“ (ہاشمی، 2017:7)

سید ہاشمی دہ سال و رند پداوتی ہے آزمانک و یاد استان و دو بر چاربت و ایٹی و مستر کنگ و ترازگ و جہد و  
کنت چیزے و دہ و رند ہے گدار و سید ہاشمی کریم دشتی و پیش داربت و جست کنت کہ اے پی یے؟ کریم کشتیت  
کہ اے گدارے، سید ہاشمی و گدار بلوچی زبان و اولی گدار انت بزاں ہمائی و بلوچی لبزانک و گدار و بن ہشت  
ایر کر تگ، گدار و کہ ”نازک“ نامی یک تیاب دپی جنین و چپ و چا گرد و چکریت، گدار و داستان و تہا تیاب دپی  
زند و جتا جتا ئیں تک و پھناتان و بیان کنگ بوتگ، نازک ۱۸۵ تا کد یمانی سرا یک کسانیں گدارے کہ نوزدہ درانی  
تہانت نازک و زند تیاب و گوں ہمگر نچ انت، دریا یک نیگے آئی و ش بحتی انت دومی نیگ و آئی و  
بد نصیبی، نازک و اولی مرد و نام میرین انت کہ آئی و کار و کسب ماہیگیری و دریاوردی انت نازک گدار ایو کا یک  
تیاب دپی جنین و کہ نہ انت بگندے ایٹی و تہا ماہیگری زند، تیاب دپ و چا گرد و عکس انت، کہ اود و چا گرد و  
جذبہ و رنج سید ہاشمی و بیان کر تگ انت ایٹی و ابید زمانگ و مردمانی تب، یاداشت ہم باز زبائیں رنگے و در شان  
کر تگ انت، اے گدار و تہا تکنیک سادہ بیانہ و موت ماوتی گپ و ترانی تکنیک و تہانت، ایٹی و ابید گدار و تہا  
ندارگ کشتی ہم شریں وڑے و کنگ بوتگ۔ دومی چیز ایٹی و تہا سید ہاشمی و کسان کسانیں چیزان و چون پیش کر تگ  
ووتی گدار و تہا جاگہ داتگ و جزئیات نگاری و حساب و اے گدار وتی مٹ و انت، بلوچی ردانک و سید ہاشمی و  
ابید کہ شہکاریں کارانی تہا کیے ”سید نمدی“ انت کہ اے بلوچی ردانک و انجیں مڈی یے کہ ایٹی و بلوچی ردانک و  
راجتا ئیں در شان داب و ڈگریں زبان و بیان داتگ۔ آئی ووتی نمدی نویسی و بندات چہ ریڈیو پاکستان کراچی و سال  
۱۹۴۹ و ۱۹۵۰ و زمانگ و کنگ:

## بلوچی روانک و دیرونی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

”سید ہاشمی جس زمانے میں ریڈیو پاکستان کراچی میں بلوچی سکیشن کے  
انچارج تھے تو انہوں نے اسی وقت سے بلوچی خطوط نویسی کی طرح  
ڈالی“ (دشتیاری، 98:2006)

سید ہاشمی و ریڈیو پاکستان کراچی و بلوچی سکیشن و انچارج و زمانگ و ماں بلوچی و نمدی نبیسی و رواج  
ایر کرنگ، تاں ہمے رنگ و اے بارہ و اے آرداد و تی کتاب در کسہی لبز انک و تہا نبشتہ کنان و گشتیت:

”بلے اے گپ تجھ و راست ہم بیت کہ بلوچی و نمدی نبیسی ہمے دور و  
باریک و بزاں ۱۹۴۹ء چہ بندات بیت پر چا کہ سید ہاشمی و ریڈیو کراچی و کار و  
ات شعر و نبشتانک و ہاتر و بلوچی و نبشتہ کاراں نمدی نبشتہ گرتگ ات و گل  
خان نصیر دو نمدی کہ سید آزمانگ و کراچی ریڈیو کار و بیت نبشتگ کنت۔  
اے دوئیں ماہتاک ندکار کراچی و ۲۰۰۵ء اولی و دومی تاک و چاپ و شنگ  
بوٹگ انت کیے ۱۲ نومبر ۱۹۵۰ء نبشتگین انت و دومی یک دسمبر ۱۹۵۰ء  
انت، دنیگا پو لکاری و رد و اولی نمدی ہمے بنت“ (داد، 16:2016)

سید نمدی و تہا سرجمی و یک سد و پتاد و یک نمدی انت اولی نمدی ۱۳ اکتوبر ۱۹۵۹ء گوادر و قاضی  
عبداللہ و نام و نبشتہ کنگ و گڈی نمدی بمبئی و چہ ۱۱ جولائی ۱۹۶۹ء نبشتگ۔ اسمائیل ممتاز و نام و انت: بلوچی  
لبز انک و لبز انکی نمدی چو اردو و غالب و وڑ و چہ سید ہاشمی و بندات بوگ و انت۔



## بلوچی روانک و دیرونی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

”عام طور پر یہ سمجھا جاتا ہے کہ ”خطوط غالب“ نے خطوط نویسی کی ادبی حیثیت کو اعتبار بخشا یہی بات سید ہاشمی کی خطوط نویسی کے حوالہ سے بھی یہ ادنیٰ تعریف کے صحیح قرار دی جاسکتی ہے“ (دشتیاری، 98:2006)

سید نمدی و تہا در شاندا ب باز جو انیں رنگ و گندگ و کیت انت۔ سید نمدی و لڑ و سر جم و بجاہ و دو کس  
۵۲ نام گون انت۔ سید ہاشمی و و تی نمدی جتا میں و ہد و پاساں جتا میں مردماں نمبشتگ انت بنگ و حساب و اے  
گیشتر لبز انکی انت کہ ایشانی تہا سید ہاشمی ایندگہ نمبشتہ کار و لبز انتاں گون بلوچی لبز انک و جا و حالانی سرا گپ  
جنت و آہان و پنت و شون دنت یا کہ تاک و ماہتا ک و ایندگہ جیٹھاں دیماکاریت و تی کتابانی بار و اگپ جنت ایشاں  
ہو و سید ہاشمی و جند و زند و آئی و نادرا ہی و بار و اہم ذکر است انت۔ اولی نمدی کہ قاضی و نام و انت اے نمدی و  
تہا سید و انجیں در شاندا بے کار مرز کنگ کہ تی و ہدی اے وڑیں در شاندا ب ماں نمدیانی تہا باز کم گندگ و کیت  
پر چیکہ سید لبزانی حقاں ادا کنت، ہر ہا لبز ہمو دا و لدا و ر بیت ہمو دا کار مرز کنت و، ر دم بچ جاگہ نہ پر شتگ:

”و ہدیکہ من و تی پا دپد و گراب و ایر گرت گوشے زاناں یک برے پدا من چہ  
شمارا بنگی سر سداں بوتماں۔ گو مے گر و کشاں آشپ و و ابووں  
مگرید بات۔ الا، میگیں شپ و و اب منی چمائی ایلہ و نہ گو ست، بے و س  
بوتماں و چہ گندلاں پا دا آنگ و داں سباہ و گرتی و سر و نشتگ و دریا و سہ کیلیں  
آپ و گورماں گون دیوان گرتگ کہ گراب اے ایمن و ترہ اتگیں آپ و نرم  
و نا ز کیں سینگ و دران ات و چہ ہے در و ٹپ و اسپیدریں ہون چو مستیں

## بلوچی ردانک ء دیروئی ء سیدہاشمی ء کرد شکیل احمد

لیڑہ ء گجاں گراب ء ہر دوئیں دیماں پُرشان ء رندہ پُشت کپان ات  
انت“ (ہاشمی، 1993:36)

بزاں سید نمدی ء زبان ء بیان باز جوان انت۔ کہ اودا سیدہاشمی ء بلوچی ء چندہ درشاندا ب ء گلبندہ  
گالریچ کار مردنگ آئی ء تہا پہکیں ء ذگریں بلوچی لیز اورنگ۔

”مہ کشات پہ ترا گر میں لوارے۔ زرو کیں مورت ء ٹیٹل سرشانی نوندارگ  
بکن کہ ہر رنگیں دوار سوچیں لوار ء سوچو کیں تبد ء جگر برنیچیں دزچک ء  
لگاں پخنی ژندیں زندمانی ء بیڑ آورنگ کہ من بچ بر پہ اے سوگاتاں وتی  
مورک نہ میہنتگ ء دم تہار نہ کنگ ء بچ بر نہ کنناں“ (ہاشمی، 1993:76)

سید نمدی بنگپ ء ردہ بلوچ، بلوچی زبان ء بلوچی لیزانک ء سرء انت کہ آئی وتی گیشتریں نمدی لیزانکی  
مردم ء گلانی سروکاں نبشتنگ انت، گیشتریں بن گپ لیزانکی انت ء کمو باز وتی چندہ نادراہی ء دشت ء ڈگارانی بارہ  
ء گندگ بیت۔

سیدہاشمی داں کہ گڈی ء بلوچی ردانک ء بندوک بوتگ سیدہاشمی ء بلوچی ردانک ء نمدی  
نویسی، رجائکاری، گوشتن نویسی، آزمانکاری، نبشتانک نبیسی، شرگداری، گدار نویسی ء زبان زاننی ء  
پولکاری کنگ سیدہاشمی ء بلوچی ردانک ء تہا ہرچ کارے کہ کنگ آئی ء گوں سنگینی ء بندوک بوتگ بازیں  
تہر آئی ء ہے لیکہ ء ردا تجربت کرتگ انت کہ ایندگہ وانوک اے نیمگ ء بیانت ء بلوچی ردانک پد  
منتگ مہ بیت۔ بلوچی ردانک ء دیروئی ء سیدہاشمی ء مزنیں کردے است انت اگاں گشگ بہ بیت کہ

## بلوچی رودانک ء دیر وئی ء سید ہاشمی ء کرد شکیل احمد

بلوچی رودانک ء بنہشت سید ہاشمی ء ایر کرتگ اے ہبر رذنہ انت۔ آئی ء بلوچی لبزانک ء رودانک ء دیر وئی ء مز نیں کردے پیلو کنگ سید ہاشمی ء بلوچی شاعری ء گنج کنگ ء پیش ہم بلوچ راج ء لبزانک ء دیر وئی ء جہد کنگ و ہدے آگودر ء بوتگ وتی نیل ء ہمبلاں ہوار یک گلے ”انجمن اصلاح بلوچاں“ ء نام ء جوڑ کنت۔ اے بابت ء صبادشتیاری نبشتہ کنت:

”سید ہاشمی ء ”انجمن اصلاح بلوچاں“ ء نام ء چل ء دہک ء یک گلے جوڑ کرت، اے گل ء جوڑ کنگ ء رمس ء بابت ء پکیں گے گنگ بوت نہ کنت، عبدالصمد امیری ء گنگ ء رودا آئی ء (بزاں سید ہاشمی ء) اے گل (۱۹۴۵) ء جوڑ کرتگ، بلے ایشی ء ابید (۱۹۴۶) ء (۱۹۴۸) ء رمساں جوڑ کنگ ء ہم گپ است انت“ (دشتیاری، 2006:26)

ایشی ء ابید اے ہم گنگ بیت کہ سید ہاشمی ء گودر ء یک کسانیں روتا کے در کنگ ہے روتا ک آئی ء دست ء گوں نبشتہ کنگ ء ہمک روج گودر ء بازار ء مہلوک ء نیام ء بہر ء بانگ کنگ، اے روتا ک ء مسترین مول ء مراد بلوچ راج ء نیام ء سرپدی ودی کنگ بوتگ۔ اے بارو صبادشتیاری نبشتہ کنت:

”ایشی ء ابید گل ء مول ء مراد آنی شنگ ء تالانی ء لس مخلوق ء تہازانت ودی کنگ ء حاطرا آئی ء یک دوتا کدی روتا کے ”جہد و جہد“ ء نام ء درکت“ (ہمیش: 30)

## بلوچی ردانک ء دیمروئی ء سید ہاشمی ء کرد شکیل احمد

ایسی ء چہ زانگ بیت کہ سید ہاشمی ء چہ در کسانا ہما و ہداں کہ آ بلوچی لبزانک ء گوں، ہمگر نچ نہ بوتگ  
بلئے پہ زبان ء لبزانک ء راج یک جو انیس پگرے داشتگ، ہے تاک ء در کنگ ء چہ سید ہاشمی ء راکیز ہم کنگ بیت۔

”۱۹۴۹ء پاکستانی واکد اراں پہ بلوچی زبان ء ہے کسانیں روژنی تہاری ء بدل  
کرت ء ظہور شاہ ہاشمی اش بندی کرت۔ چہ کیز ء ہلاسی ء پد آئی  
دوارگ ”انجمن زبان ء بلوچی“ ٹایمنٹ“ (آبادی، ۲۰۱۳: ۳۹)

وہدیکہ گوادر ء چہ کراچی ء کیت ادا گوں ریڈیو پاکستان کراچی ء ہمگر نچ بیت ریڈیو پاکستان کراچی ء پہ  
بلوچی زبان ء لبزانک ء ردانک ء دیمروئی ء مز نیں کردے پیلو کرتگ، ریڈیو پاکستان کراچی ء بلوچی زبان ء ہذمت  
ء درگت ء سید ہاشمی ء مستریں کردے بوتگ۔

”ہے لبزانکی جہد کارانی رُ مب ء سید گو نگیں مردم ہم گون بنت کہ آداں بیچ  
سال ء بلوچی بہر ء کار مستر بیت ء گوں وتی ہمرا نیں کلکاراں نہ ایو کا پروگرامانی  
گہتری ء شرتری ء نیمگا دگوش دنت بلکیں آئی ء مستریں دگوش بلوچی ردانک  
ء دیمروئی ء نیمگا بیت“ (حکیم، ۲۰۱۳: ۱۴۸)

بلوچی تاک ء ماہتا کاں چہ ردانک ء بن ہشت ایر کنگ بیت ماہتاک اومان ء در کنگ ء ہم سید ہاشمی ء  
مز نیں کردے بوتگ ہے وڑا گاں ماہتاک بلوچی ء جاو چارگ بہ بنت، تہ اشی ء بنگج کار و آزات جمال دینی بوتگ  
بلئے اے سید ہاشمی ء کر تگیں جم کر تگیں پوڑی ء چند ہی زرانی سرا ماہتاک بلوچی در کنگ بوتگ، چہ ریڈیو پاکستان ء  
ماہتاک اومان ء در آئیگ ء رند سید ہاشمی گوں ایندگہ نبشتہ کاراں شور ٹہینیت کہ پہ بلوچی زبان ء لبزانک ء ردانک ء

## بلوچی روانک و دیمروئی و سید ہاشمی و کرد شکلیں احمد

دیمروئی و ایک انجمن ادارے جوڑ کنگ بہ بیت دانکہ نبشتہ کنگ و ہواری و نبشتہ کارانی کتاب ہم چھاپ و شنگ بہ بنت۔ اے ردا بلوچی حلقہ ادب، بلوچی بزم ادب و بلوچی ادب مجلس ہوار بنت و ”سرچمگ“ و نام و ادارہ و جوڑ کنت۔ سید ہاشمی ”سرچمگ“ و جنرل سیکرٹری بوتگ۔ اے ادارگ ۱۹۵۲ و زمانگ و جوڑ کنگ بیت، سید ہاشمی و واہگ بیت کہ سرچمگ بلوچی زبان و مزین ادارگ بہ بیت دیوان و ہے فیصلہ کنگ بیت کہ ہریک باسکے ہمک ماہ دہ کلد ارجم بہ کن ات اے گپ و اش کنگ و بازیں باسکے چہ سرچمگ و جتا بیت و ہدے سرچمگ و مالی جاورنہ گیگ بنت گڑا سید ہاشمی سرچمگ و فننس سیکرٹری عبدالصمد امیری و ہمرائی و بلوچستان و تر و تاب و در کیت، ۱۹۵۲ و داں ۱۹۵۳ و سرچمگ و پہ کلد ارجم کنگ بیت بلئے نبشتہ کارانی و ت مہ و تانہ ہنگ و سوب و ۱۹۵۵ و سرچمگ پرشیت گڑا سید ہاشمی سرچمگ و زراں آزات جمال دینی و د نت چہ ایشی و آزات جمال دینی ماہتاک ”بلوچی“ و کشیت۔ ماہتاک بلوچی و بلوچی روانک و دیمروئی و چہ ایندگہ درائیں تاکاں جو انتر کار کرتگ، بلوچی روانک و گیشتریں تہر حاصل کن در کسہی لبزانک و تہرانی۔ نیگی چہ ماہتاک بلوچی و بنا بوتگ۔ ماہتاک بلوچی و شنگ و ہم سید ہاشمی و مزین کردے۔ آئی و مدام جہد بوتگ کہ آنبشتہ کاراں یکجاہ کنت و بلوچی زبان و لبزانک و پہ ادارگے جوڑ بہ کنت۔ اے بابت و تہا کشیت:

”ابید چہ کراچی و تنجہ و مر آشنانی کاراں کہ من شپ و روج گلائش بوتگاں  
من کراچی و چار و پنج ادبی دیواں یکجاہ کرت انت و یک نوکیں ادبی دیوانے  
پہ ”سرچمگ“ و نام و جوڑ کرت کہ آئی و کارانی بارہ و ہر کس زانکار انت۔ ہے  
سرچمگ و زمانگ و من بلوچی ”آب“ گیشینت انت و پہ ایشی و انوگیں پشنگ  
و رہند جوڑ کرت کہ مروچی ہر کس ہے سیاہگ و کارمرز کنگ و  
انت“ (ہاشمی، 2001:112)

## بلوچی ردانک ء دیمروئی ء سید ہاشمی ء کرد شکیل احمد

چہ سرچنگ ء پرشنگ ء رند سید ہاشمی وقتی ذاتی حساب ء پہ بلوچی زبان ء لبزانک ء ہاترا جہد کنت ، ہے  
وہداں درمکاں ہم روت بلے آئی ء دل گوں بلوچستان ، بلوچی زبان ء لبزانک ء بندوک بیت ، ابشی ء پیسر سید ہاشمی  
بلوچی ردانک ء بن ہشت ء ریڈیو پاکستان ء چہ نمدی نویسی ء ایر کنت آئی ء رند ۱۹۵۴ ء زمانگ ء بلوچی ء رجائکاری  
ء پڑ ء دگوشی دنت بلئے ردانک ء تہا بنداتی زمانگ ء آئی ء شرتیں کار ”سسنگیں دستونک“ انت کہ اے ۱۹۵۷ ء  
زمانگ ء چاپ ء شنگ بوتگ۔

آسر:

بلوچی ردانک ء گیشتریں تہرانی ۔ سنگی سید ہاشمی ء کرتگ۔ آئی ء اولی ردانک نویسی چہ نمدی نویسی ء بیت  
، اے رد ء سید ہاشمی ء سر جمیں کتابے دیما آورتگ۔ آئی ء نمدی نویسی ء چہ کساس کنگ بیت کہ آئی ء بلوچی ردانک  
ء دیمروئی ء چو نیں کردے پیلو کنگ ، سید ہاشمی ء کساس ۳۰ سال ء گین بلوچی زبان ء لبزانک ء ہاترا جہد کرتگ ،  
آئی ء بلوچی زبان ء لبزانک ء ہرتک ء پھنات ء سرا جہد کرتگ کہ بلوچی زبان ء لبزانک دیمروئی بہ کنت۔ چونابا  
سید ہاشمی بلوچی زبان ء تہا یک شاعرے ء نام ء زانگ بیت آئی ء رد دانگی کاران چہ گین مردم آئی ء یک شاعرے ء  
ارزشت ء پچاکارنت۔ بلئے سید ہاشمی ء بلوچی شاعری ء چہ گین ردانک ء نیمگ ء ہب ء واگ بوتگ آئی ء ہر وہد ء  
دماں جہد ہے بوتگ کہ بلوچی ردانک پشت ء مہ کپیت۔ بلوچی ردانک ء لبزانک ء تہا سید ہاشمی ء مسترین اثر آئی ء  
زبان ء بیان ء در شانداں انت بلوچی نوکیں لبزانک ء سید کیں نبشتہ کارانت کہ آئی در شانداں چہ ایندگہ  
درائیں نبشتہ کاراں جتان انت۔ سید ہاشمی ء بلوچی لبزانک ء شاعری ء ردانک ء در شانداں چہ ایندگہ زبانانی اثرا تاں  
کشان ء بلوچی کلا سیکل ء پھکیں ء ذکریں بلوچی ء رنگ بخشات۔

## بلوچی ردانک و دیرونی سید ہاشمی و کرد شکیل احمد

سرشون:

- آبادی، حفیظ حسن (2013) بلوچی ردانک و نوکیں سفر، ردء بند: طاہر حکیم، بلوچی لہزنائی دیوان کوئٹہ  
حکیم، طاہر (2013) بلوچی ردانک و نوکیں سفر، بلوچی لہزنائی دیوان کوئٹہ  
داد، اے آر (2016) در کسہی لہزنانک، ازم شنگار کولواہ  
دشتیاری، صبا (2006) سید ہاشمی شخصیت و فن، اکادمی ادبیات پاکستان  
ہاشمی، سید (1993) سید نمدی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی  
ہاشمی، سید (1986) بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) سید ہاشمی اکیڈمی کراچی  
ہاشمی، سید (2001) شہسا، ردء بند: اصغر در آمد، عابد آسکانی، شنگار بہار گاہ کراچی  
ہاشمی، سید (2015) سسنگیں دستونک، سید ہاشمی اکیڈمی گوادر  
ہاشمی، سید (2016) میر گند، سید ہاشمی اکیڈمی گوادر